

INSTYTUT OGRODNICTWA
SKIERNIEWICE
Zakład Nasiennictwa i Szkółkarstwa Roślin Ozdobnych
Pracownia Szkółkarstwa Roślin Ozdobnych

Określenie obecnej i prognozowanej wielkości produkcji grup producentów roślin ozdobnych, udział w rynku – w ujęciu procentowym w Polsce i w odniesieniu do krajów UE

Autor: dr Adam Marosz

Opracowanie redakcyjne: mgr Aleksandra Malicka

Opracowanie wykonane w ramach **zadania 3.2.**
**Monitoring i prognozowanie uwarunkowań ekonomicznych produkcji roślin
ozdobnych**

Programu Wieloletniego

„Rozwój zrównoważonych metod produkcji ogrodniczej w celu zapewnienia
wysokiej jakości biologicznej i odżywczej produktów ogrodniczych oraz zachowania
bioróżnorodności środowiska i ochrony jego zasobów”
finansowanym przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Skierniewice 2013

1. Wstęp

Pogłębiający się kryzys ekonomiczny kraju w latach 80. spowodował trudności ze zbytem roślin i wyraźne załamanie produkcji drzew i krzewów. Po 1989 roku, w czasie nastania wolności gospodarczej i politycznej, przed szkółkarzami stanęły nowe wyzwania i szanse. Wykorzystali je i dzięki temu szkółkarstwo było najszybciej rozwijającą się dziedziną ogrodnictwa w Polsce. Związki i grupy producentów roślin ozdobnych, choć nieliczne skupiają w Polsce znaczną część areалу upraw, a w niektórych działach wytwarzają ponad 1/3 produkcji (np. szkółkarskiej czy cebul i bulw kwiatowych). Określenie obecnej wielkości produkcji grup producentów roślin ozdobnych oraz udziału w rynku jest dość trudne w szczególności w dziale produkcji kwiatów pod osłonami.

2. Uwagi metodyczne

Z uwagi na najlepiej rozwiniętą współpracę z producentami materiału szkółkarskiego oraz większą chęć współpracy producentów w tym zakresie, na przykładzie tej organizacji określona zostanie obecna i prognozowana wielkość produkcji roślin ozdobnych oraz udział w rynku w ujęciu procentowym. Współpraca ta ze strony szkółkarzy dowodzi również dojrzałości organizacyjnej oraz potrzebie zdobywania wiedzy nt. produkcji i rynku. Z ogólnej liczby gospodarstw 3225 (100%) podanej przez GUS, liczba gospodarstw należących do związku wnosila 117 (3,6%). Liczba gospodarstw zidentyfikowanych na podstawie analizy reklam w katalogach, internecie i badaniach terenowych własnych, wyniosła 1075 (33,3%). Pozostała liczba gospodarstw wynosi 2038 (63,1%). W przypadku innych organizacji w dziale produkcji kwiaciarskiej udział producentów zrzeszonych jest zbyt mały w stosunku do całej grupy. Sytuacja taka jest w dziale produkcji kwiatów ciętych oraz w dziale uprawy kwiatów w gruncie.

Szacowanie powierzchni upraw

Całkowita powierzchnia upraw szkółkarskich podana przez GUS w 2010 wyniosła 6747 ha, co jest wielkością znaczącą w skali kraju i wiodących producentów w UE. Powierzchnia upraw gospodarstw gruntowych i pojemnikowych oraz powierzchni brutto, należących do związku jest znana i corocznie publikowana w Katalogu Szkółek (ZSzP 2013). Powierzchnia upraw gospodarstw zidentyfikowanych na podstawie reklam, spisów i katalogów określona została na podstawie pozyskanych danych opublikowanych w tych katalogach, ofertach handlowych, stronach www, a w przypadku pozostałych ustalona przez autora w zapytaniu mailowym, telefonicznym lub w rozmowie bezpośredniej. Natomiast areal upraw pozostałych szkółek (2028) oszacowano na podstawie proporcji i udziału procentowego w stosunku do dwóch pierwszych grup (tych należących do związku i zidentyfikowanych) przy założeniu, że powierzchnia całkowita upraw szkółkarskich w Polsce jest znana i wynosi 6747 ha. Nie jest tylko możliwym ustalenie wielkości powierzchni brutto gospodarstw szkółkarskich, ponieważ wiele gospodarstw rolniczych czy ogrodniczych prowadzi jeszcze inne uprawy i ustalenie powierzchni całkowitej na tym poziomie badań jest trudne.

Szacowanie wielkości produkcji

Wielkość produkcji materiału w poszczególnych grupach roślin ustalona była na podstawie danych wielkości produkcji podawanych przez producentów w rozmowach i badaniach ankietowych oraz na podstawie badań własnych w takcie wizyt w gospodarstwach. Na tej podstawie określono wielkość produkcji roślin dla gospodarstw zrzeszonych w ZSzP i gospodarstw zidentyfikowanych na podstawie reklam. Natomiast produkcja pozostałych szkółek (2028) oszacowano na podstawie proporcji i udziału

procentowego w stosunku do dwóch pierwszych grup. Wprowadzając do tych wielkości korekty eksperckie ustalone na podstawie rozmów panelowych z grupami: producentów, firm dostarczających środki produkcji, pracownikami LODR w Końskowoli, oraz pracownikami nauki kwiaciarskiej. Korekty w udziale procentowym w pozostałej grupie szkółek były niezbędne ponieważ w tej grupie gospodarstw kwiaciarskich dużo większy jest udział producentów krzewów róż w gruncie, krzewów liściastych w gruncie, krzewów iglastych w gruncie, czy bylin w pojemnikach, a znacznie mniejszy jeśli chodzi o drzewa alejowe, rośliny wrzosowate, pnącza, rośliny iglaste i liściaste w pojemnikach, róże w pojemnikach oraz młody materiał do dalszej produkcji.

Wyniki opracowano metodami statystyki opisowej i przedstawione są w tabelach i na rycinach.

3. Związek Szkółkarzy Polskich

Szkółkarze jako pierwsi dostrzegli potrzebę integracji, utworzenia wspólnoty w celu promocji własnych produktów. Powołali własną organizację już w 1991 roku. Organizacja ta jest obecnie członkiem Europejskiego Stowarzyszenia Szkółkarzy, organizacji międzynarodowej działającej na rzecz tej dziedziny ogrodnictwa na arenie europejskiej, stanowiącej lobby na rzecz tworzenia przepisów unijnych. Dzięki temu członkostwu szkółkarze wiedzą jakie są również problemy ich kolegów w innych krajach. Związek Szkółkarzy Polskich, jako młode stowarzyszenie, wziął udział w 1992 na wystawie szkółkarskiej Plantarium w Boskoop, Holandia. Na stoisku prezentowany był materiał szkółkarski członków ZSzP. Organizacja zdobyła brązowy medal za to stoisko. Od 2002 r. Związek Szkółkarzy Polskich bierze udział Międzynarodowej Wystawie 'KWIATY' w Moskwie. Wraz ze Związkiem na wspólnym lub odrębnych stoiskach prezentują się tam samodzielnie większe szkółki.

ZSzP jest to najdłużej działająca organizacja producentów roślin ozdobnych stale się rozwijająca. W miarę rozwoju stowarzyszenia wytyczano nowe cele działalności, takie jak:

- popularyzację wiedzy o drzewach, krzewach i bylinach w społeczeństwie,
- ułatwienie kontaktów między producentami i handlowcami,
- poprawę jakości materiału szkółkarskiego,
- zwiększenie asortymentu roślin produkowanych w szkółkach,
- unowocześnianie technologii produkcji roślin.

W chwili obecnej nietrudno znaleźć gospodarstwa w związku, które osiągnęły standard zachodnioeuropejski pod względem zarówno technologii jak i jakości produkcji. W szkółkach stale podnoszona jest jakość towaru i rośnie dbałość o przygotowanie roślin do sprzedaży. Powstaje coraz więcej specjalistycznych szkółek koncentrujących się na uprawie określonych grup roślin (wrzosowate, byliny, pnącza, drzewa alejowe, rośliny do dalszej produkcji).

W 1998 roku, aby promować produkcję szkółkarską oraz popularyzować wiedzę o roślinach i kulturze ogrodniczej w społeczeństwie Związek powołał Agencję Promocji Zieleni. Celem jej działań jest kształtowanie świadomości dotyczącej korzyści zdrowotnych, społecznych, ekologicznych, estetycznych i ekonomicznych, wynikających z otaczania się roślinami w kategoriach regionu, miasta jak również pojedynczego ogrodu czy balkonu w bloku. Działania Agencji prowadzą także do ułatwienia współpracy i porozumienia pomiędzy producentami roślin. Dlatego działalność organizacji ZSzP powinna być wzorem dla innych działów kwiaciarstwa.

4. Obecna i prognozowa wielkość produkcji roślin ozdobnych oraz udział w rynku na przykładzie Związku Szkółkarzy Polskich

Powierzchnia ogółem gospodarstw zrzeszonych w ciągu 20 lat wzrosła ponad pięciokrotnie z 809,6 ha do ponad 4352 ha, również za sprawą dwukrotnie większej liczby szkółek zrzeszonych. Tendencja powiększania areалу upraw jest bardziej widoczna na przykładzie powierzchni zajmowanej pod uprawę roślin ozdobnych. W przypadku upraw gruntowych areal powiększył się nieco ponad 10 razy, a w przypadku upraw pojemnikowych ponad 20 razy (Tab. 1). Szkołki ozdobne zrzeszone w ZSzP w 2013 roku pod względem areалу upraw miały udział w produkcji gruntowej na poziomie prawie 24%, w areale upraw pojemnikowych aż 45%. Znacznie to wzrasta jeszcze bardziej kiedy zauważymy, że te gospodarstwa stanowią tylko 3,8% ogólnej liczby gospodarstw szkółkarskich zajmującymi się uprawami ozdobnymi (Tab. 2).

Szacowana wielkość produkcji w szkołkach ozdobnych zrzeszonych w ZSzP w 2010 roku wyniosła 51,057 mln szt. roślin w 2013 wzrosła nieznacznie do 54,3 mln szt. Największy wzrost zanotowano w ilości produkowanych roślin iglastych w gruncie oraz w przypadku krzewów liściastych i bylin w pojemnikach. Największy spadek odnotowano w przypadku produkcji róż w gruncie oraz nieznaczny spadek w przypadku krzewów iglastych w pojemnikach (Ryc. 1).

W szkołkach zrzeszonych w 2013 roku uzyskano 36,5% całkowitej produkcji szkółkarskiej, natomiast w grupie szkółek zidentyfikowanych 43,2%, a pozostałe 20,3% produkcji uzyskano w grupie 2028 szkółek. Jest to potwierdzenie dużego rozwarstwienia (gospodarstwa specjalistyczne i niespecialistyczne) i rozdrobnienia (gospodarstwa małe i duże) produkcji ozdobnej w Polsce. Największy udział gospodarstwa zrzeszone mają w produkcji pojemnikowej roślin oraz w uprawach gruntowych roślin iglastych i drzew alejowych, najmniejszy natomiast jeśli chodzi o uprawy krzewów róż w gruncie. Szkołki niezrzeszone skupiają 94,6% całej produkcji krzewów róż. Z każdym rokiem udział tych krzewów w produkcji gospodarstw maleje, ale wzrasta produkcja krzewów róż w pojemnikach (Ryc. 2 i Tab. 3).

Tabela 1. Powierzchnia upraw szkółek zrzeszonych w ZSzP, w latach 1993-2013

Rok	Powierzchnia gospodarstwa brutto (ha)	Powierzchnia upraw gruntowych (ha)	Powierzchnia upraw, pojemnikowych (ha)	Grunt = Pojemniki (ha)
1993	809,6	124,0	28,9	152,9
1999	4283,5	643,4	258,2	901,6
2003	4188,7	895,4	413,6	1308,7
2006	4232,7	964,5	453,5	1418,0
2008	4841,9	1164,8	525,3	1690,1
2012	5332,2	1288,0	584,7	1874,7
2013	4352,8	1295,4	608,9	1906,3

Źródło obliczenia własne na podstawie danych z katalogów ZSzP

Tabela 2. Powierzchnia upraw szkółkarskich w 2012 roku w szkółkach niezrzeszonych i zrzeszonych w ZSzP zidentyfikowanych na podstawie ofert, reklam w prasie, katalogach i internecie oraz w trakcie wizyt bezpośrednich autora

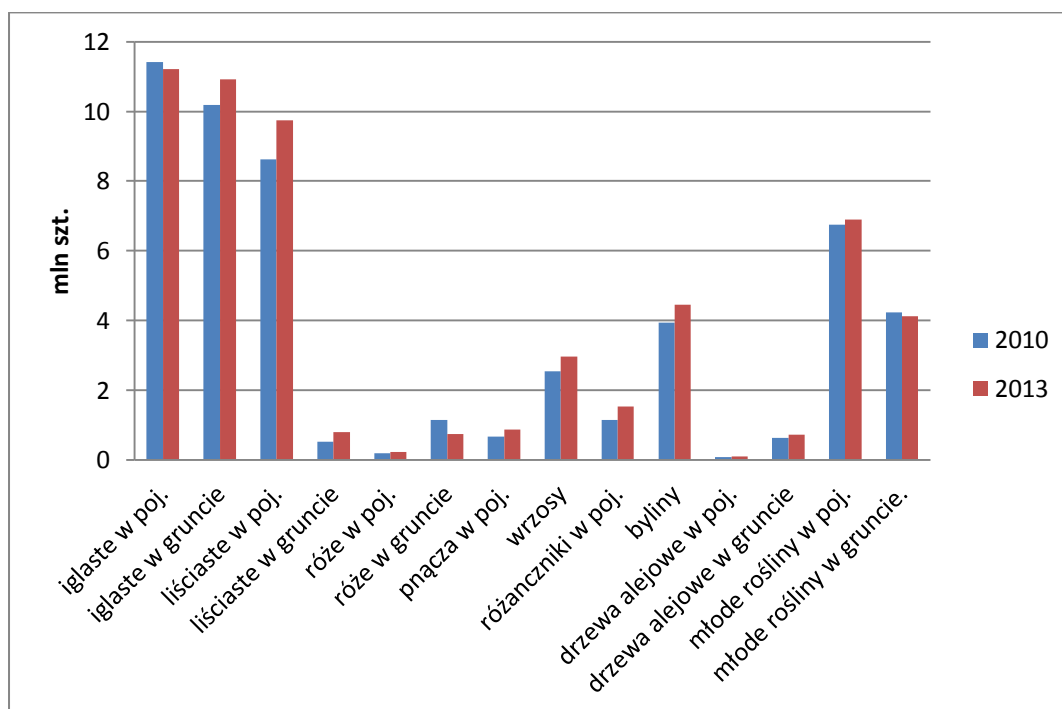
Liczba szkółek / % całkowitej liczby	Pow. brutto (ha)	Pow. upraw grunt. (ha)	Udział w całej gałęzi produkcji %	Pow. upraw, pojem. (ha)	Udział w całej gałęzi produkcji %	Grunt + Pojemniki (ha)	Udział w całej gałęzi produkcji %
Zidentyfikowanych przez autora – 1075 (33,3%)	2025,5	1400	25,7	513	39,4	1912	28,3
ZSzP – 120 (3,8%)	5332,2	1288,0	23,7	584,7	45,0	1874,7	27,8
Pozostałe szkółki – 2028 (62,9%)	*	2758,5	50,6	202,8	15,6	2961,3	43,9
Razem -3225 (100%)	*	5446,5	100	1300,5	100	6747	100

Tabela 3. Wielkość produkcji poszczególnych grup roślin w mln szt. w szkółkach zrzeszonych w związku i niezrzeszonych w 2013

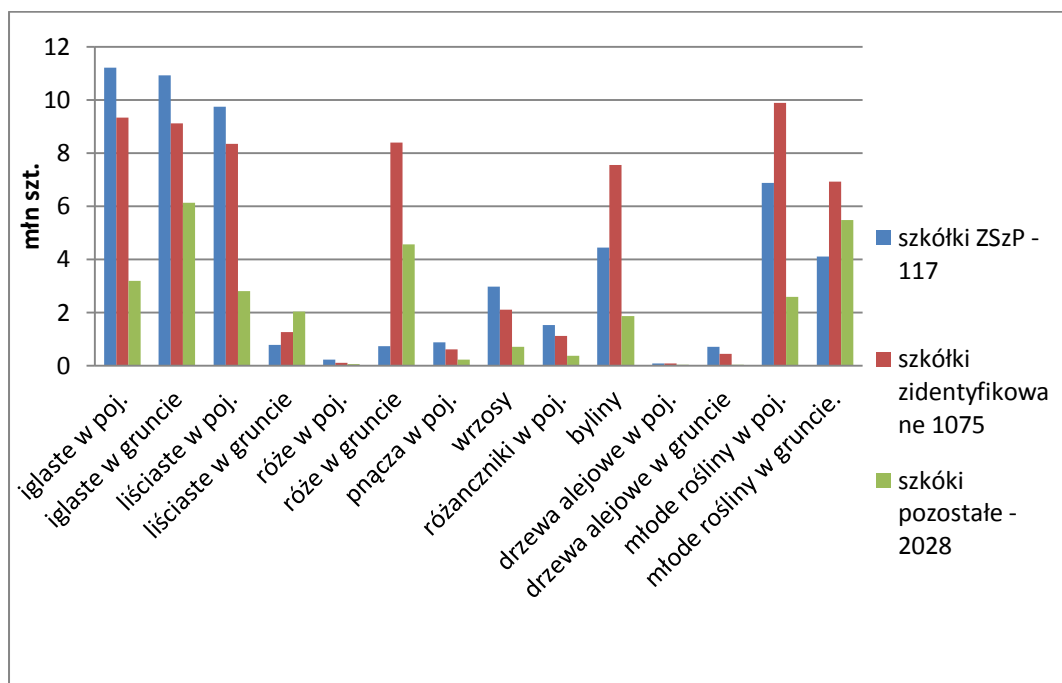
Grupy roślin	Szkółki zrzeszone w ZSzP	Szkółki niezrzeszone		Razem	Pow. w ha
		Zidentyfikowane w trakcie badań	Pozostałe		
Rośliny iglaste w pojemnikach	11,22	9,33	3,2	23,75	455,5
Rośliny iglaste w gruncie	10,93	9,12	6,14	26,19	2278,6
Rośliny liściaste w pojemnikach	9,74	8,35	2,8	20,89	368,5
Rośliny liściaste w gruncie	0,79	1,27	2,03	4,09	372,3
Róże w pojemnikach	0,231	0,107	0,05	0,388	15,5
Róże w gruncie	0,74	8,4	4,57	13,71	1443,3
Pnącza w pojemnikach (w tym winorośl)	0,87	0,61	0,24	1,72	81,0
Wrzosi i wrzośce	2,97	2,12	0,71	5,8	69,0
Różaneczniki, azalie, borówka i inne	1,54	1,13	0,38	3,05	117,0
Różaneczniki, azalie i inne (bez borówki)	0,2	0,1	-	0,3	27,2
Byliny	4,45	7,56	1,87	13,88	130,5
Drzewa alejowe w pojemnikach	0,091	0,074	0,01	0,175	39,0
Drzewa alejowe w gruncie	0,72	0,45	0,04	1,21	1307,2
Młode rośliny do dalszej produkcji w pojemnikach	6,89	9,89	2,6	19,38	24,0
Młode rośliny do dalszej produkcji w gruncie	4,12	6,92	5,49	16,53	17,9
Razem	53,302	65,331	30,13	150,763	6747

Źródło: badania i szacunki autora

Ogólna liczba szkółek 3225, całkowita powierzchnia upraw szkółkarskich 6747 ha wg GUS 2012

Ryc. 1. Wielkość produkcji poszczególnych grup roślin w pojemnikach i w gruncie w gospodarstwach należących do Związku Szkółkarzy Polskich (źródło: badania i szacunki własne na podstawie ankiet, wizyt bezpośrednich w szkółkach i rozmów bezpośrednich na wystawach, targach, konferencjach)

Ryc. 2. Wielkość produkcji poszczególnych grup roślin w pojemnikach i w gruncie, w 2013 roku w gospodarstwach należących do Związku Szkółkarzy Polskich (117), gospodarstwach szkółkarskich zidentyfikowanych przez autora (1075) i pozostałych (2028). Całkowita liczba szkółek wg GUS = 3225

Wnioski

1. Gospodarstwa zrzeszone w Związku Szkółkarzy Polskich stanowią 3,8% wszystkich gospodarstw zajmujących się ozdobną produkcją szkółkarską.
2. Gospodarstwa te mają 27,8% udziału w powierzchni ozdobnych upraw szkółkarskich.
3. W szkółkach tych produkuje się 36,5% wszystkich roślin ozdobnych w tej gałęzi ogrodnictwa.
4. Wyniki tego opracowania potwierdzają, iż rozdrobnienie produkcji jest duże, dlatego mała powierzchnia upraw w gospodarstwach powinna być czynnikiem motywującym do tworzenia grup i związków producenckich.